

Slovenski dom

Štev. 78

V Ljubljani, v sredo, 7. aprila 1943-XXI

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Azioni di fuoco delle opposte artiglierie sul fronte tunisino

Forti perdite dell'aviazione nemica

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 6 aprile 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 1046:

Sul fronte tunisino azioni di fuoco delle opposte artiglierie; nel settore centrale un attacco avversario appoggiato da mezzi blindati veniva respinto. Formazioni aeree italiane e germaniche hanno nuovamente bombardato il porto di Bona e le linee di comunicazione nemiche.

La caccia dell'Asse abbattuta in combattimento 15 aerei anglo-americani.

Numerosi quadrimotori lanciavano ieri bombe nei dintorni di Marsala e su Palermo. Trapani e Porto Empedocle arrecarono notevoli danni; tra la popolazione civile si contano 4 morti e 9 feriti nella zona di Marsala, 17 morti e 74 feriti a Palermo, 2 feriti a Trapani e 13 morti e 82 feriti a Porto Empedocle.

12 apparecchi nemici venivano abbattuti: sette da cacciatori tedeschi, cinque da batterie contro-aeree, caduti in mare tre a ponente delle Isole Levanzo e Favignana, uno a largo di Porto Empedocle ed il quarto e 14 km a nord ovest di Capo Gallo (Palermo).

Non sono rientrati alle basi dalle operazioni degli ultimi due giorni 5 nostri velivoli.

Nelle incursioni del giorno 4 su Napoli l'aviazione nemica — oltre ai due apparecchi segnalati dal bollettino n. 1043, distrutti dalle artiglierie della difesa — ha perduto ad opera della nostra caccia un quadrimotore ed un bimotore caduti presso le Isole Ventotene e Ponza.

Ogenj nasprotnega si topništva na tunizijskem bojišču

Hude izgube nasprotnega letalstva

Na tunizijskem bojišču ogenj nasprotnega si topništva. Na srednjem predelu je bil odbit nasprotnikov napad, ki so ga podpirala oklepna vozila.

Italijanske in nemške letalske skupine so znova bombardirale pristanišče v Boni ter nasprotnikove prometne zveze.

Osno letalstvo je v boju sestrelilo 15 angleških in ameriških letal.

Številni štirimotorniki so včeraj metali bombe na okolice Marsale, na Palermo, Trapani in Porto Empedocle ter povzročili znatno škodo. Med civilnim prebivalstvom so našli 4 mrtve in 9 ranjenih na predelu okoli Marsale, 17 mrtvih in 74 ranjenih v Palermo, 2 ranjena v Trapaniju, 13 mrtvih ter 82 ranjenih v Porto Empedocle.

Sestreljenih je bilo 12 nasprotnikov letal: 7 so jih nemški lovi, 5 pa protiletalske baterije. 3 so padla v morje zahodno od otokov Levanzo in Favignana, eno pred Porto Empedocle, četrti pa 14 km severozahodno od rta Gallo (Palermo).

Z nastopov zadnjih dveh dni se pet naših letal ni vrnilo v oporišče. Pri napadu na Napoli dne 4. aprila je nasprotnikovo letalstvo poleg dveh strojev, ki jih omenja vojno poročilo 1043, in ki ju je uničilo obrambno topništvo, po zaslugi naših lovcov zgubilo še en štirimotorni in en dvomotorni, ki sta padla v morje blizu otokov Ventotene in Ponza.

Predsednik madžarske vlade se zahvaljuje Duceju za sprejem in razgovore v Rimu

Rim, 7. aprila. s. Duce je dobil iz Trbiža naslednjo brzojavko:

»V trenutku, ko zapuščam ozemlje Italije, čutim živo željo, da bi Vam, Ekszellenca, s srcem, polnim hvaležnosti, izrekel najtoplejšo zahvalo za zelo priazen sprejem, ki ste mi ga naklonili. Po najinim sestanku in najinih razgovorih se vračam v domovino z vnovič potrjenim prepričanjem, da italijanski in madžarski narod ne moreta drugega, kakor priti okrepljena iz boja proti silam, ki groze uničiti našo skupno omiko in krščanstvo. Verujem, da bo bodočnost naša naša naroda z ramo ob rami in v pristnem prijateljstvu tudi pri težkem obnovitvenem delu. S prošnjo, da bi Vi, Ekszellenca, izrekli Kralju in Cesarju Viktorju Emanuelu III. mojo globoko vdano, imam čast, sporočiti Vam izraze globokega in odkritosrčnega spoštovanja. — Nikolaj Kallay.«

Budimpešta, 7. aprila. s. Iz pooblaščenega vira je bilo včeraj zvečer objavljeno poročilo o vtisih, ki jih je z obiska v Italiji odnesel predsednik ma-

Vrnitev madžarskega ministrskega predsednika s posvetov v Rimu

Budimpešta, 7. aprila. s. Predsednik vlade in zunanji minister de Kallay je bil sprejet pri regentu Horthyju, ki ga je pridržal v dolgem in prijaznem razgovoru. Predsednik vlade je regentu Horthyju podrobno poročal o obisku v Italiji. Zvečer je Kallay predsedoval seji vlade in podal poročilo o potovanju v Italijo. Vsi navzoči ministri so živo odobravalji italijansko-madžarsko prijateljstvo.

Seja ministrskega sveta pod Ducejevim predsedstvom

Važni sklepi glede reda v prehrani, glede trgovskega prometa med priključenimi ozemlji in tujino in glede militarizacije osebja v pomožnih vojno-industrijskih podjetjih

Rim, 7. aprila. s. Včeraj ob 10 se je pod Ducejevim predsedstvom sešel ministrski svet in je poleg običajnih ukrepov sprejel še naslednje:

Predsedništvo vlade: Na Ducejev predlog zakonski načrt o izenačenju posinovljenec in posvojencev, vojnihi sirot iz sedanjih vojn, z zakonskimi sinovi pri določanju davka na dediščino. Ukrep hoče pospeševati posinovljanje in posvajanje vojnihi sirot ter s tem dati priznanje spominu tistih, ki so žrtvovali življenje za domovino.

Pravosodje: Na predlog pravosodnega ministra je bil sprejet načrt ukrepa za združenje raznih zakonov o redu v prehrani med vojno. Novi zakon določa hujše kazni za odtegotanje blaga redni porabi ter olajšuje kazni za manjše prestopke. Zlvin odtegotanja blaga redni porabi je dvojen: 1. kopicenje blaga, ki je v svobodnem prometu ter 2. nakupovanje racioniranega ali takega blaga, čigar razdeljevanje je pod zaporo. Drugi zločin se strogo kaznuje, razen kadar gre za skromno količino in za preskrbo lastne rodbine ali za lastno porabo. Ostanje v veljavi določbe, kateri zločini te vrste spadajo pod pristojnost posebnega sodišča. Dalje dobivajo prefekti izključno oblast za ovajanje takih zločinov sodišču, ker je tak postopek najbolj v skladu z ureditvijo prehrane v posameznih pokrajinah. Zakonski načrt, ki odлага izvedbo nekaterih določil glede prakse in skušenj za napredovanje sodstvenega osebja. Zakonski načrt o ustanovitvi posebnega mešanega oddelka pri vrhovnem kasacijskem sodišču. Ta oddelke se bo bavil s civilnimi in kazenskimi zadevami na priključenem dalmatinskem ozemlju, za katere določajo sodni postopek bivši jugoslovanski zakoni.

Finance: Na predlog finančnega ministrstva je bilo sprejetih nekaj finančnih ukrepov glede sprememb pri določanju nekaterih davkov in glede plačevanja vojne škode.

Vojna: Na predlog Duceja kot vojnega ministra je bil sprejet zakonski načrt za podelitve pokojnin častniškim pripravnikom, ki padejo v tej vojni. Ta ukrep narekuje isti duh, ki je narekoval nedavni sklep glede tega, koga vse je treba smatrati za »pod zastavo«, kakor da je živ. Čut narodne vzajemnosti pravi, da domovina ne more ostati nebržna do tistih, ki so pri vojaški pripravi domovine žrtvovali najboljše sile ter svoje delo započeli s krvjo. Vsek tak pripravnik, ki bi postal trajno

nesposoben za službo, postane pravi častnik in bo dobival vojno pokojnino.

Zakon hoče častniškim pripravnikom zagotoviti gospodarski obstanek, hkratu pa bodriti tiste, ki bi se iz najčistejšega poklica posvetili častniški službi, pa se boje, da bi bil njihov moralni položaj zelo težaven, če ne bi imeli zagotovljenega obstanka, ako bi jih vojna onesposobila za vojaško službo.

Vzgoja. Na predlog ministra za narodno vzgojo je bil sprejet zakonski načrt za ustanovitev narodnega zavoda za preučevanje skladatelja Verdija in vsega, kar je z njim v zvezi. Zakonski načrt o ureditvi eno in triletnih tečajev za obnavljanje umetnin in starin, da se izuči potrebno osebje za to važno stroko.

Javna dela. Na predlog ministra za javna dela je bil sprejet zakonski načrt, ki ureja takse za prenos nepremičnin po razlastitvah, potrebnih za občine.

Korporacije. Na predlog ministra za korporacije je bil sprejet zakonski načrt za izboljšanje zdravstvenega in socialnega položaja delavcev v žvepleni rudnikih. Zakonski načrt za ureditev poslovanja oddelkov, odvisnih od glavnega ravnateljstva za rudnike in kovinarstvo, da bi bilo nadzorstvo nad rudarskim delovanjem bolj uspešno. Zakonski načrt, ki od 1. maja letos prepoveduje jemati moške od 16. do 55. leta v službo kot biljeterje in podobno po gledališčih in zabaviščih, kot snazilec vozov, peronov in prostorov na železniških postajah, kot sprevodnike in blagajnike v mestnih prometnih sredstvih, kot natakarje, garderobierje, kuhinjske uslužbence (razen kuharje), kot uslužbence v hotelih, zdraviliščih in javnih ustanovah, kot kopalske (razen za varstvo kopalec), kot strežnike v zdraviliščih in kopališčih, kot prodajalce v manufakturnih trgovinah, oblačilnicah, konfekcijah, čevljarnah, prodajalnah umetnin in dišav ter kot blagajničarje pri vseh trgovskih podjetjih. Prepoved pa ne velja za vojne pohabljence in invalide.

Ljudska kultura. Na predlog ministrstva za ljudsko kulturo je bil sprejet zakonski načrt, ki določa za ustanavljanje novih založb poprejšnje dovoljenje ministrstva za ljudsko kulturo. Ukrep je bil potreben zaradi številnih novih založb v Italiji, ki nimajo resnega delovnega programa.

Vojno delovanje na vzhodnem bojišču

V južni Tuniziji so nemške čete zavzele neko važno višino — Uspešni letalski napadi v Sredozemlju — 19 nasprotnikov letal sestreljenih Angleški sabotažni oddelek uničen pred severno norveško obalo

Hitlerjev glavni stan, 7. aprila. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Ob kubanskem mostišču Sovjeti niso nadaljevali napadov prejšnjih dni.

Z drugih odsekov vzhodnega bojišča poročajo samo o krajšem boju med delovanju.

Tudi na tunizijskem bojišču je dan v splošnem potekel mirno. Po nemškem napadalnem nastopu v južni Tuniziji je bila zavzeta važna višina.

V Sredozemlju je letalstvo napadalo z dobrim uspehom letališča in druge vojaške cilje. Lovci in protiletalsko topništvo ter lovci na podmornice so uničili 18 letal. Pogrešajo dve nemški letali.

Angleško-ameriški letalski oddelki so napadli včeraj zasedeno zahodno ozemlje, predvsem mesto Antwerpen. Prebivalstvo je imelo znatne izgube. V

neki šoli je bilo ubitih 180 otrok. Lovci in protiletalsko topništvo so sestrelili 19 letal.

Na severnem Norveškem je bil sovražni oddelek za sabotažo, ki se je približal obali, zapleten v borbo in uničen.

Bolgarski listi o novi razmejitvi med Bolgarijo in Albanijo

Sofija, 7. aprila. s. Pod naslovom »Iskreno prijateljstvo in medsebojno razumevanje« je uradni bolgarski list »Večec« v svojem uvodniku zapisal tole: »Pogajanja med Bolgarijo in Italijo za določitev vojaške meje med Bolgarijo in Albanijo so znova potrdila iskreno prijateljstvo in medsebojno razumevanje, ki prevladuje vse odnošaje med obema državama. Po tiranski pogodbi bo mesto Ohrid lahko razvilo večjo trgovsko delavnost. Ta koncesija je bila Bolgariji dana že ob priliki pogovorov med Ducejem in Filovom, ko se je naš ministrski predsednik mudil v Rimu. Bilo je po Ducejevi volji, da je mesto Ohrid dobilo večje ozemeljske zaletje. Odnosaji med Italijo in Bolgarijo so zmeraj bili prijateljski in iskreni,

staje so člani mladinske organizacije »Leventec« navdušeno vzklkali italijansko-madžarskemu prijateljstvu.

Ves madžarski tisk pozdravlja povratak predsednika vlade v domovino in vnovič izraža zadovoljstvo madžarske javnosti nad Kallayevim obiskom v Italiji in nad razgovori, ki jih je imel z Ducejem in osebnostni fašistične vlade. Razgovori, ki jih je imel predsednik vlade z Ducejem, piše list »Guardian Uj Magyarasag«, so potrdili vero madžarskega ljudstva v zmagoslavje pravice in evropske omike nad boljševiškim barbarstvom. Obisk pri Kralju in Cesarju in razgovori z Ducejem so rodili ta uspeh, da so se bolj ojačili tesno sodelovanje med obema državama v borbi za bodočnost pravičnejše Evrope. Pri ustvarjanju novega evropskega reda, katerega hoče fašistična Italija in narodnosocialistična Nemčija, tako piše list »Magyarasag« hoče biti Madžarska zvest in vdan zaveznik velikih osnih sil. Razgovori med Ducejem in predsednikom madžarske vlade so znova ojačili prijateljstvo med obema državama, ki eloni na brezmejnem občudovanju Madžarov za duha italijanske kulture, ki je vedno ožarjala državo sv. Stefana. Italijansko-madžarsko prijateljstvo, piše »Nemzeti Ujsag«, katero je posvetila tudi kri Italijanov in Madžarov v boju proti boljševizmu, je dobilo v Rimu novo merodajno potrditve.

Tudi ostali listi brez izjeme poveljujejo italijansko-madžarsko prijateljstvo in poudarjajo, da je sodelovanje med obema državama v okviru osne politike globoko tvorno in ga vse madžarsko ljudstvo v celoti odobrava.

Prepoveduje za šest mesecev po končani vojni ustanavljanje novih založb brez posebnega ministrskega dovoljenja.

Zamenjava in valute. Na predlog ministra za zamenjave in valute je bil sprejet zakonski načrt z novimi določili za uvoz, izvoz in gospodarske odnošaje s tujino. Ukrep naj enotno ureja gospodarske, trgovske in finančne odnošaje med Italijo in drugimi državami pod vodstvom ministra za zamenjavo in valute ter določa obseg in način nadzorstva nad uvoznimi ter izvoznimi podjetji. Zakonski načrt o določitih glede izvoza in uvoza, ki se tiče bivših jugoslovanskih, Italiji priključenih ozemelj. Ukrep razširja na ta ozemlja prepovedi o uvozu, veljavne v kraljevini, ter navzile določilom izpred priključitve pooblašča ministrstvo za izdajo izvoznih in uvoznih dovoljenj na teh ozemljih. Dovoljenja imajo lahko tudi splošen značaj. Državnemu zavodu za izmenjavo s tujino se potrjuje monopol plačilnega prometa med novimi pokrajinami in tujino.

Vojna izdelava. Na predlog ministra za vojno izdelavo je bil sprejet zakonski ukrep o militarizaciji osebja v pomožnih tovarnah. Funkcionarji teh podjetij so izenačeni z vojaškimi funkcionarji, s čimer dobivajo delavstvo in nameščenci v vojni industriji enak pomen kakor bojevniki.

Seja vlade se je končala ob 13.30. Prihodnja seja bo v prvi desetini maja.

Vesti 7. aprila

Med terorističnem napadom ameriških in angleških letal na Antwerpen je bilo ubitih v neki šoli 180 dečkov, ki so ostali pod ruševinami. Ubitih je bilo tudi 160 oseb, med njimi večji del žene belgijske narodnosti.

Madžarska vlada je izdala ukaz za ustanovitev sklada za kritje vojne škode na Madžarskem. V ta sklad se bodo stekale posebne doklade, ki jih bodo pobirali od zemljarine, zgradarine, pridobnine in družbenega davka.

Evropska poštna zveza je pričela poslati 1. aprila. V to zvezo so poleg Italije in Nemčije vstopile še naslednje države: Albanija, Bolgarija, Danska, Finska, Holandska, Norveška, Madžarska, Hrvaška, Romunija, Slovaška in San Marino.

Za ravnatelja bolgarskega vladnega tiskovnega urada je bil imenovan Georgij Serafimov in mu je priznan čin pooblaščenega ministra prvega razreda.

Edina naloga evropskih vlad je boj proti boljševizmu in proti podaltnemu delovanju Judov, ki hočejo uničiti evropsko omiko, piše John Amery, sin angleškega ministra za Indijo, v listu »Petit Parisien«. Boljševizem ne ogroža Anglije nič manj kakor Nemčijo in je velika neumnost, če Angleži mislijo, da bodo Amerikanci rešili angleški imperij.

Japonski cesar je sprejel ministrskega predsednika generala Toja, ki mu je poročal o svojem potovanju po Mandžuriji.

ker so sloneli na zgodovinskih, političnih, gospodarskih in zemljepisnih dejstvih. V zadnjem času pa smo imeli srečo, da smo prišli v Italijo v še tesnejše stike. Ti odnošaji se bodo v bodočnosti še bolj razvijali. Italija in Bolgarija bosta še naprej nudili svoj dragoceni prispevek za vzpostavitev novega reda na Balkanu, v soglasju z njunimi plemenitimi vzori in z zdravim razumevanjem mednarodnih dolžnosti.

O isti stvari je list »Slovec« v uvodniku zapisal tole: »Način, kako je bilo rešeno odprto vprašanje glede meje med Bolgarijo in Albanijo, dokazuje ne le dobro voljo obeh držav, zlasti pa še italijanske, marveč tudi duha vzajemnosti in sodelovanja med vladami in narodi nove Evrope. To je tudi dragoceno znamenje za bodočnost. Italija in Bolgarija sta drugim narodom dokazali, da je možno priti do dobrega sosedstva brez odlašanja in brez tistih spletk, ki so bile še do nedavnega v navadi in so samo zastrupljale odnošaje med ljudstvi. Nov duh prevaja diplomacijo nove Evrope, ki stoji v znamenju celinske skupnosti, kakor so jo ustanovile sile osi, in ta duh daje najboljše in najhitreje uspehe v mednarodnih odnosih.«

Angleži so v Tripolitaciji pokazali svoj pravi obraz

Madrid, 5. aprila. s. Španski tisk pravi, da je zamenjava denarja, kakor jo je zapovedala Anglija v Tripolitaciji, nemogoča, svojevoljna in naperjena ne le proti italijanski državi, temveč tudi proti prebivalstvu, ki ga ni bilo mogoče odpeljati, in proti mohamedancem, ki bi po trditvah angleške propagande morali uživati varstvo angleške zastave. Listi poudarjajo plemenito denarno politiko Italije v zasedenih deželah ter pripominjajo, da angleško nastopanje v zasedenih pokrajinah narekuje sila, njegov cilj pa je deželo oropati. Angleži so v Tripolitaciji pokazali pravi obraz in to bi morali biti nauk anglofilom vsega sveta ter jim odpreti oči o tem, kaj bi se zgodilo, če bi Anglija vojno dobila.

Zaveznike izgube na morju so bile v preteklem mesecu zelo visoke, ker so osne podmornice ojačile svoje napade, ker jih je vedno več in ker uporabljajo nov napadalni način, je povedal ameriški mornariški minister Knox.

Visoki komisar predseduje seji pokrajinskega odbora za protiletalsko zaščito

Ljubljana, 7. aprila. Včeraj ob 15.30 je Visoki komisar v vladni palači predsedoval seji pokrajinskega odbora za protiletalsko zaščito. Zraven so bili predsednik podprefekt dr. David, zvezni podtajnik Selloni, župan general Leon Rupnik, pokrajinski nadzornik polkovnik Tombolan in člani odbora.

Dr. David je obširno poročal o dosedanjem delovanju, ki je potekalo v skladu z navodili, ki jih je prejel od Visokega komisarja glede organizacije protiletalske zaštite. Začela se je žela da ureditve zakonodaje pri »Mestnem domu« in pri »Magistratu«, dočim se bodo 15. t. m. začela dela

v zakonodajnem pod Gradom, dočim se končni načrt za zaščito pod Rožnikom že bliža zaključku. Razen glavnih treh zavetišč bodo zgrajene tudi zavetišča na Kongresnem trgu, Valvazorjevem trgu in Rinskem trgu in zavetišča na drugih manjših trgih.

Kolikor zadeva skupna zavetišča, pa se bodo takoj začela dela za ureditev zasebnih zavetišč v hotelu Metropol, v hotelu Slon, v palači Bata, v palači Trboveljske, v zavodu Marijanišče in pri Uršulinkah za okroglo 4000 oseb.

Eksc. Grazioli je pohvalil odbor za dosedaj izvedeno delo in sporočil, da je bil dovoljen iz-

reden kredit deset milijonov lir, ki ga je delno dalo na razpolago generalno ravnanjstvo za protiletalsko obrambo pri notranjem ministru za pokritje stroškov del, ki so v načrtih ali pa že začela. Potem je dal točna navodila glede ureditve šolskih, bolnišniških zavetišč, za zavetišča na glavni želez. postaji, v javnih lokalih in v zasebnih hišah.

Eksc. Grazioli je razen tega dal navodila za organizacijo blokovnih vodnikov, podvojiteljev zavetišč in prostovoljcev protiletalske obrambe, kakor tudi o pravilih za zatemičenje in gibanje v primeru alarma in glede razdeljevanja protiplin-skih mask.

V posebni knjižici, ki se sestavlja, bodo zbrana vsa pravila, ki se tičejo protiletalske zaštite.

V razpravo o raznih vprašanjih so posegali vsi navzoči.

potrebnejše predmete za dela v klišarni, med temi ogromno kislin, lepila, ploščice, orodja, gumijaste mase za polnjenje valjnih strojev ter popolno zbirko vseh črk od nonpareille do največjih. V tem prostoru so našli tudi številne ponarejene uradne štampiljke, tako na pr. ponarejena žiga ljubljanske občine s podpisom župana, številne signalne naprave, telefonske žice, fotografske potrebščine za slikanje in razvijanje, izvirne načrte za razna poslopja v Ljubljani in vse mogoče druge podrobnosti, ki jih ob pogledu na tako pomembno najdbo skoraj prezreš. Številni fini klišaji zgornjo potrojujejo, da so bile tu zaposlene roke, temeljito večje črne umetnosti.

Imeli so tudi radio aparat

Pri vsem tem odgovornem delu partiji niso mogli biti brez radijskega aparata. Imeli so ga na zelo primernem prostoru, do koder je vodila antenska napeljava. Tu so poslušali tuje oddaje, zlasti pa navodila iz Moskve in jih nato širili po mestu in deželi.

Dvojni izhod

Za vsak primer so bili pripravljeni tudi z drugim izhodom — na podstrežje, kamor je vodila posebna odprtina, ki so jo tudi avtomatsko odpirali in zapirali. Vse je bilo seveda tako vestno narejeno, da je kaj opazilo le izredno iznajdljivo oko. In to je zasledilo tudi ta izhod in razkrinkalo centralo komunističnega dela v Ljubljani.

Preiskava je zaključena, vendar je vse navedeno le drobce velikega uspeha.

Ta čas se bliža vedno hitreje in neizprosno. Čas razjeda še ostanke komunističnega dela.

13. aprila se bosta na zelenem polju pomerili nogometni predstavnosti Bukarešte in Solije.

Slovaško nogometno predsedništvo se vestno pripravlja za mednarodno srečanje s Hrvatsko. — Tekma bo 11. t. m. v Zagrebu. Tekmo bo sodil Romun Kroner, ki je sodil leta 1941 že tekmo med Slovaško in Nemčijo v Bratislavi.

Osrednja komunistična tiskarna v Ljubljani odkrita

Velik uspeh kr. kvesture, ki je v knjigovoznici založnika Škerlja našla popolno in tehnično mojstrsko urejeno tiskarno

Organi kr. kvesture so pred nedavnim prišli ljubljanskega knjigarnarja in založnika Silvestra Škerlja, lastnika Akademске založbe ter znano figuro v ljubljanski salonski levčarski kulturni bratovščini. Škerlj je bil tudi lastnik male knjigovoznice v hiši na vogalu Muzejske in Subičeve ulice. V tej knjigovoznici so vozili različne knjige, ki jih je zalagal, med drugimi tudi žepne izdaje naših pesnikov Prešerna, Jenka itd. Ljudem, da so dobili na vpogled na primer »Slovenske partizanske pesmi«, ki jih je lani meseca junija izdalo vrhovno poveljstvo partizanskih čet, so se te pesmi po tisku, vezavi, papirju, usnju, zdele nekam začuda znane. Malokdo pa se je spomnil da so začuda podobne omenjenim luksuznim izdajam, ki jih je spravljaj v promet založnik Škerlj, priljubljeni gost progresivnih literarnih salonov in kavarniških omizij.

Po Škerljevi aretaciji je v ljubljanskih boljših levčarskih krogih zavladala precejšnja skrb, iz česar se je dalo sklepati, da je uglasjeni in vsestranski založnik najbrž precej težka riba iz ljubljanskih kalnih OF-arskih voda.

Meseca marca so pa organi kr. kvesture Škerljevo skrivnostno pojasnili, ko so 11. pret. meseca ob 10. dopoldne vdrl v njegovo knjigovoznico. V knjigovoznici sami niso našli nič posebnega, kakor tudi pri prejšnji preiskavi ne. Ko so pa natančno preiskali stene v knjigovoznici, so ugotovili skrivnosti te svojstvene sobe. Na levi strani knjigovoznice (ki je bila 5 m dolga in 3,30 m široka) je bila blizu vodovoda tih nad sobnim podom okrog pol metra široka in visoka odprtina (na zunanji strani knjigovoznice velika 46 x 58 cm, na notranji strani — v tiskarnem prostoru — 50 x 50 cm), ki so jo lahko avtomatično na elektriko odpirali in zapirali ter skozi njo sprejemali material in oddajali propagandno komunistično literaturo in drugo.

Ko so odprli ta skrivnostni vhod, se je pokazala vzgladna, — kakor je bila pri Škerlju to navada, —

tehnično mojstrsko urejena tiskarna

z različnimi stroji, vse na električni pogon seveda, z ogromno zalogo papirja, tiskarskega materiala, komunističnih propagandnih tiskovin, ogromne množice komunističnih značk za partizanske čepice — tribarvnica z rusko peterokrako zvezdo —, pripravljena nova izdaja »Slovenskega poročevalca«, velike zaloge komunističnega čitila, knjig in revij, na stotine izvodov vseh izdaj »Slovenskega poročevalca«, mnogo Engelsovih knjig »Izvor rodbine, privatne lastnine in države«, ki so jo tiskali leta 1935 v Kočevju, na tisoče brošur »O nacionalnem vprašanju«, »O ustavi SSSR«, ogromno zalogo glavnega partijskega glasila »Delo«, več sto partizanskih Borovih pesmaric »Previharimo viharje«, izredno veliko število rdečih partizanskih izkaznic itd. itd.

Ze samega propagandnega materiala je bilo toliko, da so morali po izpraznitvi tiskarne vse to namestiti v treh sobah.

Glavni prostor v tiskarni je bil okrašen s slikami najvidnejših moskovskih oblastnikov, vrhovnih poglavarjev slovenskega partizanstva: Vladimirja Blaha — Lenina, Josipa Visirionoviča — Stalina, častno ob strani pa sta viseli še slike poveljnika partizanskih čet, razbojnika Tita in rajnega tajnika slovenske komunistične partije in voditelja SKOJA, Toneta Tomšiča.

Tiskarna je bila tehnično tako dobro urejena in izpopolnjena, da so v njej tiskali ponarejene legitimacije vseh vrst, večbarvne partizanske bone, s katerimi so se današnji politični zavezniki Silvestra Škerlja oddolževali za svoje rope slovenskemu ljudstvu, ki je nekaj kupovalo izdaje Akademске založbe...

Iz te tiskarne izhaja tudi večbarvni komunistični tisk, zlasti pa partijsko glasilo »Delo«, ki je imel na načelni strani lep dvobarvni klišee.

Delavnica in spalnica...

V tipografiji je bil tudi stavni stroj »Lino-typex«, ki pomeni danes pravo premoženje. Vse to so plačali seveda imoviti Ljubljančani, ki so tako vneto zbirali mesečne prispevke za OF.

Stroj je po mnenju strokovnih tiskarskih moči tehnično mojstrsko prirejen, da je kar najbolj služil razmeram v tej tiskarni. Da so ga temeljito uporabljali, dokazujejo ogromne množice najdenega materiala. Ker izhaja večina na terenu v pokrajini najdenega propagandnega materiala prav iz te osrednje partijske tiskarne v Ljubljani, si lahko predstavljamo, kakšne važnosti je odkritje te tiskarne, s katerim so se pojasnile mnoge skrivnosti ljubljanske Osvobodilne fronte, in kako pomemben uspeh v boju s komunizmom in partizanstvom je dosegla kr. kvestura v Ljubljani prav s tem odkritjem.

Sedaj je tudi vse jasno, od kod so dobivali razni raznašalci propagandne lističe in jih potem raztresali po ulicah. Aretacija mnogih oseb, tako n. pr. nekega uslužbenca pri mestni cestni železnici in odkritje zaloge komunističnega propagandnega gradiva v Krojaški ulici, kar je prav tako pohvalen uspeh kr. kvesture, sta odkrili vse prave sledi, katerih komunisti kljub vsej zvižčnosti ne bodo mogli več zamešati.

V tiskarnem prostoru so aktivisti-partijski zaradi stalnega dela — kakaj stroji so tekli noč in dan — morali tudi počivati. Tu so našli dve obleki, dve blazini z odejami in ruhami in še nekaj rezervnih pripomočkov za slučajne prenočevalce. Pa tudi z živili so se propagandisti dobro založili. Partija jim je poskrbela fino belo moko, dovolj makaronov in drugih živil, steklenice pa prajo, da so si pri napornem delu gasili žejo z dobro kapljico. Skratka: ta prostor je bil partizanska delavnica, spalnica in restavracija...

Bili so skrajno previdni...

V vodilnih ljubljanskih levčarskih krogih je vladala zadnje čase zaradi neprestanih zasledovanj kvesture, vojaštva in protikomunističnih organiziranih skupin velika zaskrbljenost, saj ni bilo skoraj dneva, da niso partiji in partizanski somišljeniki doživeli kakšnega presenečenja. Karvarne so bile takoj bolj prazne in okrogle mize, okrog katerih so sicer cele dneve posedali ljubljanski salonski in kulturnjaki, so samevale. Aretacije posameznih oseb, ki so se na vse načine otepavale krivde, četudi je bilo dokazov na dlani več kot preveč, so komunistične zveze med posameznimi mestnimi partizanskimi okraji, skupinami in trojkami zelo omajale in v mnogih primerih pripomogle tudi k popolni jasnosti.

Za zapabe je prišel v tem, za KPS tako razburljivem in usodnem času sam njen predsednik Lovro Kuhar — z napačnim imenom Peter Čiznar. Ni dvoma, da je tudi on pridno zahajal v to tiskarno, saj je šel stanovat nedaleč od tod (k inž. arh. Mihevu v nebotičniku) — takoj, ko se je po dveh mesecih življenja v Devici Mariji v Polju preselil za stalno v Ljubljano in nastopil svojo važno službo.

Da je komuniste in OF njegova aretacija silno zaskrbelja, pričajo vse mogoče izmišljotine o Kuharjevem begu iz zaporov, o njegovi internaciji itd. Da bo konec takih ugibanj, naj bo tu poudarjeno, da se predsednik KPS nahaja še vedno na varnem v Ljubljani in čaka plačila.

Da je Lovro Kuhar zahajal v to tiskarno, pričča tudi v tej tiskarni tiskano glavno glasilo »Delo«, ljubljana številka KPS št. 5, z dne 7. novembra 1942., iz katere naravnost veje duh temeljitega znanja partijske zgodovine in širokopotez-

nega dela Kominterne, katere glavni zaupnik za Balkan je bil prav Lovro Kuhar.

Lovro Kuhar je bil skrajno previden, kot predsednik pa je zlasti skrbel zase, potem šele za druge. Zato ni čudno, če so bili v tiskarni vedno zelo, zelo previdni. Da ne bi nepoklicani slišali ropota stroja, so vse stene obložili s posebno fino vato. Te so našli tam več vreč.

Okoli 300 propagandnih klišeev

V posebnem prostoru, ki se je tudi odpiral avtomatično, je bila klišarna, kjer so aktivisti opravljali glavno delo. Tu so našli okoli 300 najrazličnejših klišeev za propagando in vse naj-

Koncert violinista G. Ciompia

V Vivaldijevih instrumentalnih koncertih odseva vsa vedrina južnega neba in blesk južnega sonca. Kot od sonca obzarjene teko melodije, se preliva, prepleta in izvira vedno znova, neusahljive, kot da jim ni konca. (Bolj kot težki, patetični Wagnerjevi spevi bi te melodije zaslužile naslov »večnih melodij«.) In izpod mojstrskih prstov G. Ciompia so na snučenjem koncertu teklo zopet enako eževe, pristrčno, da se jim ni poznala starost 200 let. Ne, vse prej kot to. Za današnji čas je ta ne-problematična, nepatetična, tako vedra in sončna glasba prav posebno krepčilo. In zato smo bili solisti za mojstrsko izvedbo Vivaldijevega koncerta v D-duru prav posebno hvaležni. Tudi Bach pozna take večne melodije, saj mu jih je posredoval prav Vivaldi sam. A v njegovih sonatah za solo-violino ni toliko sonca. Prej bi rekel, da je v njih polmrak severnih večerov, v katerem se pogled duha obrne navznoter in v meditacijah dolgih monologov skuša prodreti v skrivnosti globin. In iz globin pričanja polagoma rasti in vzraste ob kraju monumentalne zgradba Bachove fuge, ki je vsa kot gotška katedrala z neštetiimi loki in stolpi, a vsa zgrajena iz enega samega elementa, enega samega motiva. Notri v katedrali pa buče orgle: da, Bach izvoli celo iz šibke violine odmev orgel. V Adagiu in Fugi iz g-mol sonate (ki ju je zaigral namesto napovedane Ciacone) nam je posredoval Ciompi mnogo tega čara Bachove umetnosti.

V slavni — ali bolje rečeno — od Tolstega sem prosil Kreutzerjevi sonati Beethovna je Ciompi stopil enakovredno ob stran spremljevalec na klavirju Franco Verganti, čigar igra je bila ves čas mehka in prilagodljiva in je vseskozi prepuščala glavno besedo violini. O virtuozni tehniki obeh igralcev bi bilo odveč govoriti. Pa saj tudi ogromnost Beethovnovih sonat zahteva vse več kot to. In oba mojstra sta jo nam odkrivala s sigurnim čutom muzikantov, polno mehko in v srednjem stavku

Z Gorenjskega

Drugo vojaško mladinsko taborišče na Koroskem. Kakor smo že poročali, je bilo pred nedavnim ustanovljeno za nemško mladino na Koroskem drugo vojaško taborišče, ki leži ob Milstetškem jezeru, eni najlepših točk na Koroskem. V nedeljo je ob navzočnosti udeležencev prvega tečaja in vzgojiteljev odprl gauleiter dr. Rainer to taborišče.

Krašnja in Lukovica sta združeni. Po naredbi šefa civilne uprave sta bili občini Lukovica in Krašnja spojeni v uradno okrožje Lukovico. Ta spojitve pa ni bila vseč Krašnjanom, ker je bil občinski urad prenešen v Lukovico. Pritožili so se pri deželnem svetniku, ki je zadevo rešil na ta način, da so vsak teden enkrat uradne ure tudi v Krašnji.

Napoleonovo versko življenje.

Po pravici zatrjuje Carlyle, da »sme vsekakor reči, da je za človeka najpomembnejša stvar njegova vera«. Zato je torej tudi za Napoleona pomembno, če vemo ne samo, kakšni so bili njegovi verski nazori v njegovih mislih in v njegovem razmerju do drugih, ampak še bolj, do katere meje se je sam držal svoje vere. Glede tega lahko ugotovimo tele stvari:

Napoleon je ponovno in včasih na glas prebiral sveto pismo, bodisi novo ali staro zavezo. Las Cases omenja, da je dal ob neki priložnosti prinesiti malemu Las Casesu evangelije, ki jih je prebral do govora na gori ter rekel, da ga je prevzela in navdušila čistost, vzvišenost in lepota tega nauka.

Po največjih zmagah in najbolj veselih dogodkih je navadno ukazal Tebe Boga hvalimo, kateremu je sam slovesno s vsem svojim dvorom prisostvoval. Ze leta 1801 so ugotovili dogodek, ki je po pravici zbudil začudenje po vsem francoskem gospostvu, da je namreč Napoleon dne 18. junija z vsem svojim zgornjim domom prisostvoval slovesni zahvalni maši, ki je bila v milanski prestolnici, o čemer je sam sporočil drugima dvema konzuloma. Tako je tudi dne 25. marca naslednjega leta po amienskem miru in dne 18. aprila po sklepu sporazuma zaukazal slovesne obrede, katerim je sam prisostvoval na čelu svojih generalov, kakor je potem še ves čas delal.

Tudi druge krat je bil Napoleon pri službi božji, in ko je bil v Parizu, je bil vsako nedeljo s cesarico in dvorom pri maši. Nadalje so zmerom omenjali njegovo dostojanstveno spodobnost med svetimi obredi v nasprotju z grdim vedenjem prejšnjih francoskih kraljev.

Ko sta prišla k njemu na Sveto Heleno oba duhovnika, ni samo ukazal, »naj vsako nedeljo in vsak zapovedan praznik« eden izmed njih masuje v njegovi obednici, ampak je tudi poskrbel, da so mogli biti tudi drugi pri maši. Pozneje pa je hotel, naj bi maševala vsak dan.

Pred oltarjem z Najsvetejšim je poklekaval.

Zamolčani Napoleon

Iz govora, ki ga je imel v Milanu dne 5. junija 1800, smo že omenili odstavek, ki se tudi v tem srečno ujema. V istem govoru je tudi rekel: »Vem, koliko ste trpeli na svojih telesih in koliko pomanjkanja ste prenesli. Še enkrat vam ponavljam: Vaše osebe bom poslej spoštoval in varoval. Glede vašega imetja bom skrbel, kolikor bodo dovoljevale okoliščine, da ga boste spet vsaj deloma dobili, in ukrenil bom, da vam bodo odmerili primerno odškodnino in častno preskrbo.« Napoleon je v Italiji res pustil razna posestva in cerkveno nepremičnino. Cerkev je dobila pomembne vsote, položaj duhovščine se je izboljšal in njeno delovanje sprostil.

Nadalje je Napoleon tudi v Franciji napravil veliko v prid duhovščine. Znano je, da je francoski svet preganjal duhovnike in katoliške vernike, ki so v stotinah pretrpeli mučenje za svoje prepričanje. Mnogo so jih preganili, v tisočih so se zatekali v tujino in mnogi so se skrivali po Franciji ter blodili z kraja v kraj, da so v stalni življenjski nevarnosti podeljevali zakramente. Napoleon je bil prvi, ki je vzel preganjane duhovnike pod svoje močno zavetje. Pozneje jim je zagotovil gmotno stanje. Državnemu svetu je predlagal povečanje njihovih dohodkov, tako da bi dobili župniki vsaj šest tisoč frankov doklad, zaradi česar je bilo treba skriti njihovo žetilo ter ukiniti manjše župnije in podružnice.

Ko se je dne 15. februarja 1820 pogovarjal z dr. Antonmarchijem, je rekel: »Uredil sem tako, da je mogla duhovščina dobiti spodobne dohodke, ki jih že deset let ni imela. Da bi primerno podprli župnike, sem dosegel, da so skrbno pomagali njihovem gmotnemu položaju. Vem, da so bili mnogi izmed njih, posebno v goratih krajih, v stiski. Lotil sem se, da bi čimprej izboljšal njihovo stanje.« Istemu pa je dne 18. marca 1821 tudi rekel: »Uboji preganjeni

in v Franciji preganjani duhovniki bi se bedno izgubili, če ne bi stegnili svoje roke in jim pomagal. Ljudski oblastniki si niso več upali žaliti tistih, ki sem jih jaz varoval. Cerkvi sem ohranil njene duhovnike.«

Napoleon je oskrbel tudi primerno pokojnino za škofo in nadškofo ter tudi kapiteljem zagotovil dohodke.

V Italiji so bila pod avstrijskim gospostvom semenišča brez vsega. Niti eno ni imelo več rednih dohodkov. Napoleon jih je znova podprl in celo izjavil, da »ima to za prvo dolžnost svoje vesti«.

Tudi redovniki so Napoleonu mnogo dolgovali. Usmiljenke so se smele vrniti v Francijo, obnovili so veliki svet svetega Bernarda in ga podprli z vsoto štiridesetih tisoč frankov. Napoleon je tudi želel v Franciji ustanoviti štiri nove samostane. Dne 12. januarja 1817 je izjavil, da so mu samostani všeč in da bi se sam rad umaknil živet v celico.

Dne 26. junija 1805 je Pij VII. v nagovoru kardinalom rekel: »V Franciji so spet zaživeli duhovniki svetega Vincencija in njihove bratovščine. Z očitnimi odredbami so oskrbeli obnovitev najpomembnejših cerkva in potrebnih datjevev za opravljanje pobožnosti. Za nova semenišča so odbrali velika in lepa poslopja. In obljubili so mi, da bodo semenišča dobila premičnine in nepremičnine v dedno last, nekaj pa jih bo podpirala državna blagajna. Mnogim škofom in kapiteljem so povečali dohodke. Mesta in pokrajine so se zvezale za vzdrževanje cerkva in oskrbovanje svetih priprav. Francoski misijonarji v tujini so na cesarjevo pobudo spet dobili pravico, da si nakupujejo imetje, podpira in varuje pa jih tudi cesarska oblast. Povečali so zapovedovalno območje škofov. Poskrbeli so za verski pouk mladine in za oskrbo umirajočih vojakov in ljudstva z duhovnimi potrebami. To so posledice naših pogajanj z velikim vladarjem (Napoleonom)!«

Omeniti moramo še dvoje značilnih Napoleonovih uslug do njegovega kaplana Buonavite: za maševanje je izbral primernejšo uro za starega duhovnika, in ko je opazil, da je zanj življenje na Sveti Heleni preveč škodljivo, ga je poslal v domovino s pokojnino treh tisoč frankov.

DRVAR KAMARIJA

TOMAŽIČ JOŽE BERANEK JOŽE

73.

Ko je pastirček skril svoj novo izrezljani kipec Drvarke Marije ter se še prepiral, če je dovolj skrbno spravljen za njegovo hodno srajco, je z desnico urno zagrabil ročno sekuro — rokun ter z njim začel znova klestiti smrekove veje; presekane vejice, križci in vršički so padali z mehkega čoka na kup napravljene stelje, okleščene veje, poklesti pa je metal na drug kup, ki se bo zmanjšal, ko bo z okleščkov nasakal drva.

Domači pes je še vedno divjal na svoji verigi in lajal tako grozno, kot bi hotel odgnati ne le nadležnega tujca, raztrganega berača, potepenega tatu, temveč samega hudiča v človeški podobi. Pastirček se je ozrl pred hlev in stelnik, a tam ni bilo nikjer nikogar.

74.

Miril je zdaj domačega čuvaja, češ saj ni nikogar nikjer! Toda čuvaj se nikogar ni umiril; lajal je še bolj divje in silil k njemu v listnjak.

»Kaj mu je neki danes, da tako divje laja?« se je spraševal pastirček. Ker pa si ni vedel odgovoriti, je kar lepo naprej sekal smrekove za steljo in kurivo.

Ko pa je nameraval znova vreči oklešček na kup, se je zdrznil in zgrozil, zakaj iz okleščevih vej se je prav v tem hipu pobiral čuden možak, kakršnega ubogi pastirček še nikdar ni bil videl med drvarji. S koščenimi rokami je možak segel po smrekovo zelenje ter se z njim posul; bil je pri priči zelen, le roke in noge so mu še ostale rjave, kot je rjavo borovo lubje. Vstal je.

Kavčiču Francu v slovo!

St. Jošt, 7. aprila.

Za neustrašenim borcem za dom in vero, pravico in resnico Piskovim Janezom je zapustil drage domače, zveste fante in priljubljeni St. Jošt 22 letni Kavčič Franc, po domače Brnkov. Umrl je 22. marca na posledicah rane, ki jo je dobil v borbi s partizani pri Polhovem Gradcu. To je tretja smrtna žrtev iz borbe, v kateri so partizani izgubili okrog 100 mrtvih.

Težko se uživljamo v trdo resničnost, da med nas ne bo več prihajal nasmejan Brnkov Francelj. Po značaju je bil tih, miren, vesel, a odločen in neustrašen. S svojim zglednim življenjem je postal neizbrann kazipot vernega, poštenega, delavnega, navdušenega in borbenega slovenskega fanta, ki pozna le en strah: strah pred zlobo, krivico, nepoštenostjo.

Ko so lansko leto partizani z ropi in grožnjami kazali, kakšen je njihov program, je bil Francelj med prvimi borci, ki so julija zgrabili za orožje, da iztrebi partizanske zločince. Vedel je, da partizanski morilci in roparji ne bodo prej odnehali, dokler jih ne bo uničila trda pest tistih slovenskih fantov, ki ne marajo v naši hišah in v naši domovini srpa in kladiva, ampak križi! Z vero v Boga, z ljubeznijo do domače zemlje, z rožnim vencem v eni in puško v drugi roki se je neustrašeno boril proti brezbožnemu komunizmu.

Vsakdanji rožni venec, pogosta sv. maša in zelo pogosto sv. obhajilo je bila njegova dušna hrana in moč, da je kot hrast trden in odločen s smehom odhajal v borbo. Iz zadnje borbe se ni več vrnil. Njegova smrt je težak udarec za njegove domače, za vse šentjoške fante in vso faro. V njem

smo izgubili zglednega, za vse dobro navdušenega kmetkega fanta. Trdno pa smo prepričani, da njegova smrt ni bila slučajna. Lepo je razložila smrt naših najboljših fantov: Piskovega in Brnkovega, žena, ki so ji lansko leto partizani ubili dobrega moža in skrbnega očeta: »Bog hoče smrt najboljših, da bodo zadoščevali za grešnike. Kadar bo število najboljših pri Bogu dopolnjeno, bo konec gorja.« Trdno upanje nas navdaja, da je smrt naših najboljših gotovo poročstvo lepše in svetlejša bodočnosti našega naroda.

Z Gorenjskega

O oddaji klavne živine na Gorenjskem piše kmetijski svetnik Burgsthaler v gorenjskem tedniku: Na Gorenjskem se pred vojno živinoreja ni gojila izključno na lastni gospodarski podlagi, temveč je bila deloma navezana tudi na dokupljeno krmilo. Posebno so dokupovali visoko vredna krmila beljakovin in tudi precej krmilnega žita. Zdaj skoraj ni mogoče dokupiti takih krmil. Zato je bilo potrebno, da se nadomestijo poprej dokupovana krmila z večjimi pridelki in lastnim gospodarstvom. Strojeno je bilo vse, da se poveča pridelek krme in vzdrži živinoreja, ki je vendar tudi glavna obratna panoga, na odgovarjajoči podlagi. Bolje je, da redimo manj krav, te pa dobro in izdatno krmimo. Nič ne prihranimo, če živino slabo krmimo; nasprotno, pri slabem krmiljenju škoduje kmet samemu sebi. Marsikateri kmet mora stanje svoje živine pravilno prilagoditi zalogi krme. Zato mora tem kmetom biti prav, da prav te tedne bolj povprašujejo po klavni živini.

Napredovanje v železniški službi. Po poročilu gorenjskega tednika so napredovali železniški inšpektor Alfred Torker za nadinšpektorja; železniški asistent Marko Hafner, postajni načelnik v Kranjski gori, za železniškega tajnika; železniški asistent Adolf Ošbld, prometni vodja na kolo-dvoru v Boh. Bistrici, za železniškega tajnika.

Majhen gozdni požar. Pred dnevi je zaradi iskre iz lokomotive tovornega vlaka nastal v Dobrovi pri Črnučah majhen gozdni požar. Vsašani so ogenj sami pogasili.

Športni drobiž

V pokritih prostorih so imeli zadnjič v Kopenhagenu teniški nastop. Zelo dobro se je odrezal domačin Jacobsen, ki je v single igri porazil Šveda Rohlssona s 6:3, 6:2, 6:4. Tudi v dvojce skupaj z Rohlssonom je bil zmagovit. Oba sta odpravila par Martensson-Plougmann s 6:3, 6:3 in 6:4. Pri ženskah pa je premagala Granholmova Nilsonovo s 6:2, 6:2.

Zagrebski nogometni klub »Concordia« je dobil novega klubskega predsednika v osebi komandanta vsega hrvatskega letalstva generala Vladimirja Krena.

Madžarsko nogometno predstavništvo bo od zdaj treniral Schaffer, ki je bil več let nogometni trener rimske Rome. Dosedanji državni trener Kalmar je dobil drugo trenersko mesto. Schaffer kot Kalmar sta bila še pred nekaj leti stebra madžarske državne reprezentance.

Športni klub Freiburg je priredil pred nedavnim smučarski tek skozi vrata v spomin znanega nemškega mednarodnega telovalca Rudija Cranza. Pri tej spominski tekmi je sodelovalo več sto tekmovalcev in tekmovalk. V moški skupini je zmagal Harro Cranz pred klubskim tovarišem Ralfom Rudigerjem. Pri ženskah pa je zmagala Gärtnerjeva. Progo je izbrala in trasirala pokojnikova sestra Christl Cranz.

EIAR — Radio Ljubljana

Sreda, 7. aprila: 7.30 Lahka glasba. — 8 Napoved časa; poročila v italijanski. — 12.20 Plošče. 12.30 Poročila v slovenski. — 12.45 Komorna glasba. — 13 Napoved časa; poročila v italijanski. — 13.10 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenski. — 13.12 Orkester vodi dirigent Gallino. — 13.45 Operna glasba. — 14 Poročila v italijanski. — 14.10 Orkester Cetra vodi dirigent Barzizza. — 14.30 Koncert Tria Emona. 15 Poročila v slovenski. — 17 Napoved časa; poročila v italijanski. — 17.15 Koncert kitarista Stanka Preka. — 17.35 Godalni orkester vodi dirigent Angelo. — 19 »Govorimo italijansko«; poučuje prof. dr. Stanko Leben. — 19.30 Poročila v slovenski. — 19.45 Pesmi in napravi. — 20 Napoved časa; poročila v italijanski. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenski. — 20.40 Radio za družino. — 21.25 Devet Beethovnovih simfonij: Simfonia št. 3, op. 67; vodi dirigent Herbert von Karajan. — 22 Operetna glasba na ploščah. — 22.10 Orkester pesmi vodi dirigent Angelini. — 22.45 Poročila v italijanski.

Ljubljana

Koledar

Sreda, 7. malega travna: Herman Jožef, spoznavalec; Hegezipe, spoznavalec; Donat, mučenec. Četrtek, 8. malega travna: Albert, škof, v mučenec; Koncesa, mučenica; Dionizij, škof; Edizij, mučenec.

Obvestila

Riko Debenjak bo odprl svojo razstavo v nedeljo, 11. aprila, v Galeriji Obesnel. Razstavlja olja in grafiko. Posebnih vabil za razstavo ne bo, zato opozarjamo tem potom prijatelje umetnosti nanjo. Razstava bo odprta vsak dan od 9—18 nepretrgoma in bo trajala do 2. maja.

Franciskanska prosveta bo ponovila Skrbniškov misterij »Zmaga lučice« v nedeljo, 11. aprila, ob 7 zvečer. Predprodaja vstopnic od četrtega dalje v trgovini Stiličij, Franciskanska ulica 1. Velikanska pesem ljubezni in žrtvovanja je dramsko delo: »Praznik evetovih česnej.« Učimo se odgovori tako, kot se učimo želja, tako nam pravi mlad učenec, ki prinese Bogu dar žrtvovanja, lasno življenje. To izvorno dramo, ki jo je po Takeda Isumi pridelil Klabund, bo Rokodelska igralska družina uprizorila v nedeljo, 11. aprila, ob pol 7 zvečer. Opozarjamo na predprodajo vstopnic, ki bo v nedeljo od 10 do 12 in dve uri pred predstavo v društveni pisarni, Petrankova 12-1, desno.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Sreda, 7. aprila, ob 18.30: »V Ljubljano jo dajmo!« Red A. Četrtek, 8. aprila, ob 18.30: »Veliki mož.« Red Četrtek. Petek, 9. aprila: Zaprtlo.

Opera:

Sreda, 7. aprila, ob 18: Janko in Metka. Red Sreda. Četrtek, 8. aprila, ob 18: »Madame Butterfly.« Premiera. Red Premierski. Petek, 9. aprila: Zaprtlo. Sobota, 10. aprila, ob 18: »Zemlja smehljaja.« Opereta. Izven. Cene od 28 lir navzdol.

ROKODELSKI ODER

Nedelja, 11. aprila, ob pol 7 zvečer: drama: »Praznik evetovih česnej.« Cenj. občinstvo vljudno opozarjamo na predprodajo vstopnic, ki bo na dan predstave od 10 do 12 in dve uri pred pričetkom v društveni pisarni, Petrankova 12-1, desno.

Domeni al Cine UNION

LUXFILM
predvaja

Una STORIA D'AMORE
ZRTEV VELIKE LJUBEZNI

diretto da
regia M. Camerini

Edgar Wallace:

Žabar s krinko

»Maitland je bil pač pravi žabar,« je dejal Elk, ko je pregledoval njegovo truplo. »Na levem zapestju je dobro vidna žaba, sedeča malce postrani. To je tudi ena stvar, ki je še nisimo razjasnili. Da se nahaja žaba na levem zapestju, bi se razumel. Zakaj pa je tetovirana malce postrani, pa ne bom najbrže nikoli mogel razjasniti.«

Lakaj, ki je izginil, je se popoldne dobil brzojavko. Na to se je spomnil šele tedaj, ko se je Elk že vrnil na policijsko ravnanje.

Na telefonski pogovor s poštnim uradom, ki je izstavil omenjeno brzojavko, je službujoči uradnik dostavil Elku kopijo brzojavke, ki jo je dotični lakaj prejel. Brzojavka je bila zelo kratka in je bilo v njej napisano tole: »Končati in izginiti!«

To sporočilo je bilo brez podpisa. Ob dveh je bilo dano na poštnem uradu pri Templu. Morilec se je seveda obotavljal z naročilom, ki ga je točno in vestno izvršil.

Maitlandov urad je bil policijsko zapečaten. Oblast je začela s sistematično preiskavo dokumentov in knjig.

Ob sedmih zvečer je Elk obiskal Johnsona, ki mu je sam odprl vrata. Bil je zelo razočaran. Elk je opazil, da je hodnik poln zabojev in podobne

krame, ter se je spomnil, da mu je že včeraj Johnson pripovedoval, da se namerava preseliti.

»Ali ste že pripravljeni na preselitev?« ga je vprašal.

Johnson je prikimal.

»Nerad se selim od tode,« je rekel.

»Toda to stanovanje je mnogo predrago zame. Moram se preseliti, ker nimam mnogo izgledov za drugo nameščenje in seveda ne bi rad zadnje krajcarje, ki jih imam prihranjene, potrošil za predrago stanovanje. Če bom stanoval v Balhamu, bom živel zelo skromno in ceneje ter se mi ne bo treba boriti za vsakdanji kruh.«

»Ta borba je bila odveč, kajti odlej lahko živite, kot vam je milo in drago!« je dejal Elk. »Našli smo namreč oporoko starega Maitlanda, v kateri je zapisano, da je Maitland vam zapustil vse svoje premoženje, ki ni majhno, kot veste!«

Johnson je zajal.

»Kaj se šalite?« ga je vprašal.

»Še nikoli v svojem življenju nisem govoril bolj resno. Stari vam je zapustil prav vse, do zadnje pare. Vidite, tukaj je prepis njegove oporoke. Mišlil sem namreč, da boste gotovo rado vedni, kako izgleda.«

Vzel je v roko denarnico, privlekel iz nje oporoko in bral:

Jaz, Ezra Maitland, stanujoč v Eldorski ulici, številka 193, izražam svojo poslednjo voljo pri polni zavesti in iz lastnega nagiba, razveljavljam vse izjave, ki bi jih morda dal glede moje časa premoženja pred današnjim dnem ter jih proglašam za neveljavne. Vse moje premoženje kakor tudi nepremično premoženje — posestva, hiše, delnice, rentne listine, zlatino, avtomobile, vozove, vse moje premoženje z eno besedo povedano — zapuščam gospodu Filipu Johnsonu, stanujočemu na Fitzroy Square, številka 471, uradniku v Londonu. Izjavljam, da je on edini poštenjak, ki sem ga v vsem svojem življenju srečal ter ga pozivam, da posveti vso svojo sposobnost borbi proti žabarjem, organizaciji, ki me je pet in dvajset let preganjala in izsiljevala od mene velike vsote.

Oporoko je podpisal sam, kajti Johnson je takoj spoznal podpis svoje bivšega delodajalca. Dva druga uradnika, ki ju je Johnson tudi poznal, pa sta bila sopsodpisana Johnson so je vsedel ter nekaj časa molčal.

»V večernih listih sem bral o umoru starega Maitlanda,« je rekel čez nekaj časa. »Šel sem tudi k hiši, kjer se je zgodil zločin, toda stražniki so me napotili k vam. Vedel sem, da ste gotovo z delom preobloženi, ter si vas nisem drznil še nadlegovati. Na kak način pa sta bila umorjena?«

»Ustreljena sta bilala,« je dejal Elk.

»Ali ste morilec že ujeli?«

»Mislim, da ga bomo še danes imeli,« je dejal Elk prepričljivo. »Sedaj, ko je Balder na varnem, ni nikogar, ki bi ga svaril pred policijo ter mu izdajal naše naklepe. Tudi za ostale žabarje bo odslej vsako delovanje precej težko.«

»To je pa vse skupaj res strašno,« je rekel Johnson po kratkem odmoru. »Toda ta oporoka tu me je tudi precej zmedla. Ne vem, kaj naj rečem k temu! Zakaj neki je Maitland to naredil?« je vzkliknil očividno nezadovoljen z oporoko. »Sovražim tako veliko odgovornost. Čutim, da nisem sposoben in zmožen voditi tako veliko podjetje. Ne, zares, želel bi, da ni tega naredil!«

»Torej? Kako se je obnašal, ko ste mu sporočili veselo novico?« ga je vprašal Dick, ko se je vrnil v njegov urad.

»V prvem trenutku je bil ves zmeden, ko da ga je kdo po glavi udaril,« je rekel Elk. »Ubožček! Naravnost smilil se mi je in nikoli ne bi verjel, da se mi more smiliti tudi oseba, ki je podedovala tako veliko premoženje in druge dobrine. Pravkar je namerjal, da se preseli v svoje novo cenejše stanovanje, ko sem prišel k njemu. Mišlil pa, da se ne bo preselil v palačo princa De Canxa, kjer je bil umorjen stari Maitland. Tudi Rayu Benettu se bo zdaj marsikaj obrnilo, saj veste, da mu je stari Johnson zelo naklonjen ter mu bo gotovo pomagal. Ali ste tu-

di kaj na to mislili?«

»Da, tudi to možnost sem preletel,« je odgovoril Dick na kratko. »Popoldne je imel Dick sestanek s šefom državnega pravdnštva. Ta razgovor se je vrtil samo okrog Balderja. Šef je potrdil nekatere njegove domneve, ki so bile zanj neugodne.«

»Ne vidim nobene možnosti, da bi ga mogli obsoditi na smrt,« je dejal. »Čeprav gotovo ni nikogar, ki ne bi dvomil, da je on usmrtil Millsa in da je odgovoren za bombni napad v vaši sobi. Toda po današnjih zakonih, ki obstoje, je nemogoče koga obsoditi le iz gola suma, da je zločinec. Tudi takrat ne, če je ta sum popolnoma siguran in že potrjen. Sicer pa, na kak način je po vašem mnenju zastupil Millsa?«

»Mills je bil prehlajen,« je dejal Dick. »Ves čas v avtomobilu je že kašljal ter prosil Balderja, da zapre okno. Balder je okno zaprl in mu dal tableto, naj jo porabi. Ta je imela v sebi prusko kislino. Rekel mi je, da je ta tableta proti kašlju. Mills je naravno zaužil tableto in to je bila njegova smrt. Čisto prepričan sem, da se je dejanje tako odigralo. Balderjevo stanovanje smo natančno preiskali ter našli med njegovimi ključi tudi ključ-dvojnik, ki odpira tudi Elkov safe. Balder je tisto jutro prišel že zelo zgodaj v urad, položil bombo v Elkov omaro, ker je pač vedel, da bo Elk torbice, zaplenjene po kolodvorih, še enkrat temeljito pregledal.«

Petindvajset let nemške filmske družbe UFA

Pred nekaj dnevi je nemški narod na pobudo propagandnega ministra slavil 25letnico ustanovitve filmske družbe »Universum Film Aktiengesellschaft«, ki je vsemu svetu poznana kot UFA. — Goebbels je poveljeval ustanovo, ki je pod vodstvom Ludvika Klitscha delala in še dela za razvoj nemške kinematografske industrije in za kulturno propagando Nemčije. Pobudo za to družbo je dal general Ludendorff, ki je l. 1917., ko je bila prejšnja svetovna vojna na višku, predlagal, naj bi se vse nemške filmske družbe združile v eno samo, katere voditeljica naj bi bila država.

UFA, ki je nastala iz več prejšnjih filmskih družb, med katerimi je bila najvažnejša družba »Nordisk«, je začela delati l. 1918. v Tempelhofu in se leta 1921. spojila z »Decla Bioscop«. Dobila je v posest velike delavnice in precej ozemlja med Berlinom in Wanseejem, kjer se danes dviga mesto UFA z lastno železniško postajo na progi Berlin — Potsdam.

Danes je UFA največja evropska filmska družba in ima kar 40 manjših družb. Vse delavnice s 25 dvoranami za snemanje pokrijejo 530.000 m² (polovica filmskega mesta). V Nemčiji in v inozemstvu ima vsega skupaj 165 kinov in izdela letno 70 milijonov metrov filmov. Razen 30 dolgih filmov spravi na leto v promet še več znanstvenih in kulturnih filmov, vsak teden pa zanimiv žurnal »Tedenki pregled«.

L. 1922. je UFA napravila svoj prvi veliki film »Doktor Mabuse«, ki je znan po vsem svetu. Leta 1924. je dovršila film »Nibelungi«, naslednjega leta pa »Fausta« z Emilom Janningsom in Camilo Horn v glavnih vlogah.

Medtem se je ameriška filmska industrija v Hollywoodu zelo razvila in si kmalu priborila prvenstvo. Povedo so vrteli ameriške filme. V Nemčiji sami so l. 1926. igrali v pretežni večini le fil-

me, ki so prihajali iz Hollywooda, v ostalih deželah pa se je odstotek ameriških filmov še neprimer- no bolj dvignil.

UFA je l. 1927. izgubila velike vsote denarja — okrog 30.000.000 mark — in je bila zaradi tega že čisto na robu propada. Hugenberg je skušal družbo zopet dvigniti in je zato ustanovil »Deutsche Lichtbild Gesellschaft«, ki ji je imenoval dr. Klitscha za svetnika.

Vendar pa so prvi uspehi, ki jih je dosegla UFA, spričo vedno večjega razvoja filmske tehnike v Hollywoodu popolnoma zbledeli. Iz Amerike smo tedaj dobili že zvočni film. Tudi nemška filmska družba je hotela izdelovati zvočne filme, zato je vse svoje delavnice in dvorane za snemanje preuredila v ta namen. Njihovo prizadevanje je kmalu rodilo sadove. Že 2. avgusta l. 1923. je izdelala prvi kulturni zvočni film, kmalu nato, 2. decembra istega leta, pa še drugega »Melodije srca«, kjer je nastopil Willy Fritsch. Naslednjega leta je bil dosežen nov uspeh s filmom »Nesmrtni vagabund« z Gustavom Fröhlichem v glavni vlogi. Tako se je ta družba vedno bolj razvijala in že leta 1934. na pobudo Goebbelsa prejela od države prvo nagrado. Kljub vojni, ki je razvoj nekoliko zaustavila, so 30. oktobra 1941. vrteli prvi nemški barvani film.

V Gotenburgu je nastala velika eksplozija v neki tovarni za mine. Eksplozija je tovarno skoraj popolnoma uničila. Pet ljudi je bilo mrtvih in mnogo ranjenih.

Angleška vlada je Ameriki sporočila po svojem poslaniku lordu Halifaxu v Washingtonu, da Anglija ne bo trpela nobenega tujega vmešavanja v svoje kolonialne posesti ne sedaj, ne po vojni.

HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

319

Kmalu je križev vse mrgoleto po areni. Videti je bilo starce, sključene pod bremenom križa, moče v vsej moči, ženske z razpuščenimi lasmi, s katerimi so skušale skrivati nagoto, nedorasle otroke. Vsi so bili goli in s cvetjem okrašeni, in križi tudi.

320.

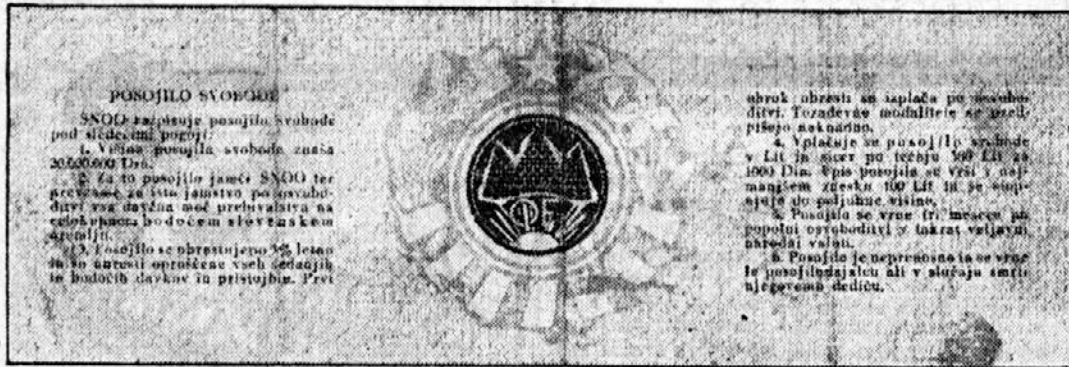
Križe so morali postaviti v izkopeno jame ter se postaviti k njim. Potem so jih zgrabili črni sužnji, jih s hrbiti pritiskali ob križe ter jim naglo začeli pribijati roke na prečke. Žebli so predirali kristjanom roke in noge. — Udarci kladiv so odmevali po vsej areni in celo ven ...

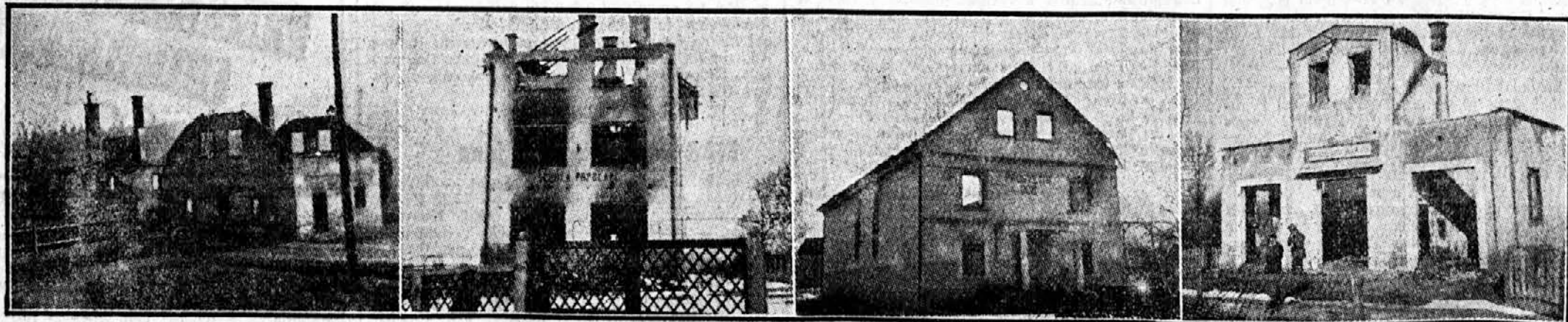
Take partizanske bone so tiskali v Škerljevi tiskarni

Mojstrsko izdelan partizanski bon v tribarvnem tisku, izdelek iz tiskarne S. Škerlja. Načrt zanj je očitno delal kateri mlajši ljubljanski arhitekt, saj kaže okrasje na njem vse značilnosti ljubljanskih sodobnih arhitekturnih smeri. S takim bonom so partizani plačevali svoje rope po navadi takole: Pokradeno blago ali živino so ocenili n. pr. 1000 lir. Plačali so kmetu z bonom za 5000 lir, ker niso imeli »drobiža«. Kmet jim je poleg blaga moral dati še 4000 lir v gotovini.

... vaš bog so rop, požig, umor... (partizanska himna)

Požig kmečkih domov, cerkva, šol, prosvetnih domov — to je partizansko narodno in kulturno delo v času, ko je predsednik slovenske komunistične stranke bil od nekih »kulturnih« krogov tako povzdigovani Lovrenc Kuhar — Prežihov Voranc, in ko je prosvetni minister osvobodilne fronte od drugih znanih krogov še vedno prav tako povzdigovani Edvard Kocbek, in z njim pobegli kaplan Metod Mikuž... Slike kažejo požgano Babnikovo domačijo v Bizoviku, ljudsko šolo na Lipoglavu (občina Dobrunje), prosvetni dom v Sostrem in gasilni dom v Sostrem.

TONE GLAVAN: Zemlja je zadihala

Ko je bil gotov, je stopil pred hišo in čudno se mu je zazdelo, da ni slišal nikakega ropota, ne voza ne topota šarca. Zato je pogledal pod kozolec, kjer je stal voziček na prejšnjem mestu, šarce pa je še vedno topotal v hlevu.

»Prekleti hudič!« je zaklel skozi zobe. »Čakaj me! Zabrusem ti jih, da boš pomnil.«

Tedaj je prišel mimo Janez z zvrhanim naramnim košem ena. Skrivaj je škilil na Boštjana. Pričakoval je njegovega izbruha.

»Ti, e ga je ustavil in stopil jezno predenj. On ga je molče motril.

»Kaj sem ti rekel?«

»Meni? Nič,« je odvrnil Janez navidezno miren.

»Kaj?« je Boštjan zrohnel. »Se upaš še lagati? Smrkavec? Po-luhnjene! Hlapec očetov!«

»No, no,« je bil on še vedno miren, »svoje besede malo bolj tehtaj, ker moj želodec je za take stvari še bolj občutljiv kakor tvoj.«

»Molči! Pest! Torej ne veš, kaj sem ti rekel?«

»Ne, saj se še pozdravila nisva.«

»Mar bom jaz tebe pozdravljaj?«

»Med krščanskimi ljudmi je taka navada.«

»No, ta bi bila lepa, ha, ha...«

»Tako je,« je dejal Janez, si popravil naramnico pri košu in hotel dalje.

»Počakaj!« je jezno pribil Boštjan. »Ukazal sem ti, da očisti voz in naprezi šarce.«

»A tako? Saj se mi nekaj zdi, seveda, seveda. Pa nisem vedel na koga leti ta zapoved.«

»Kaj se norčuješ! Slišal si, ubogal pa ne. Misliš, da boš zastoj žrl naš kruh? E, motiš se! Kdor hoče naš kruh jesti, mora dobro in pošteno delati in ubogati na vsako besedo, na vsak mig. Ti, ti pa lenuhariš! Da te ni sram!«

Janez je molčal in se mu smejal v obraz. To je Boštjana še bolj zjezilo, da se je razrepenčil kot petelin na gnoju.

»In ti se še smeješ? Takih ljudi nočemo pri nas.«

»O, kako smo pa ponosni! In kar nahitroma! Včasih ni bilo takega ponosa. Le kaj je moglo vmes prititi?« se je Janez norčeval.

»Smrkavec, molči, da ti za zmerom ne zaprem gobeždala!«

»Kar, kar, gospod Boštjan.«

Če bi mu kdo drug rekel »gospod«, bi se mu dobro zdelo. Ker pa mu je to rekel hlapec in še iz norčavosti povrhu, ga je še bolj razjezilo.

»Ti bi bil rad gospod, lenuh nemarni!«

»Mi pa res ni do takih naslovov. Ti bi bil pa rad.«

»Kako to?« je takoj zgrabil, misleč, da Janez nekaj ve.

»I, kako ne! Pražnje se na delavnik kmet nikdar ne obleče,

vozička za to tudi ne oredi in konja ne zapreže za prazen nič. To dela samo gospoda, ki ima čas in denar.«

»Kaj te briga?«

»No, nič.«

»Očedi torej voz, potlej pa naprezi!« je Boštjan mirno dejal, skoraj kot da bi prosil, ker je uvidel, da zgrda ne doseže nič.

»Kadar mi bo gospodar velel, zmeraj. Ti pa nisi še noben go-spodar, in kakor se mi zdi, tudi ne boš. Če pa boš, bom šel od hiše, ker pri ljudeh, ki merijo grizljaje, nočem služiti. Če pošteno delaš, moraš tudi pošteno jesti. Prazen žakelj ne stoji nikdar po-konci.«

Ko je to izrekel, se je obrnil in stopil nekaj korakov proti hlevu, kar ga nenadoma zgrabi Boštjan za koš, da je Janez izgubil ravnotežje in telebil po tleh.

»Pusti me v miru!« je zakričal nad Boštjanom. »Kaj pa misliš, da si! Potepenec si, vlačugar! Da te le sram ni! Grunt gre pa k hudiču. Kajpa, jaz in Reza naj pa maževa in maževa, da ne bo šlo vse skupaj na kant. Hm, to ste dobri! Dva pametna na takem gruntu. No, pa tudi dva bi zalegla, če bi ne bilo nobenega drugega. Oče je star, ne more. Matevž se je oženil, ti pa se zmešiš za grunt toliko kot jaz za lansko lepo vreme... Seveda, k ljubici bi vsak rad hodil, zapravljaj in pil na gruntini račun, o, to že! Da bi prijel za delo, pa ne. To zna vsake!«

Te besede si je Janez vsak dan govoril in znal jih je skoraj na pamet. Vedel je, da mora priti čas, ko jih bo lahko nemotoma povedal Boštjanu in tudi njegovemu očetu. Stvar se mora razjasniti! Če ne več, kje si, kako boš prišel na pravo pot?